

ДВОРІАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.І. ВЕРНІДСЬКОГО
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ

ФІЛОЛОГІЧНІ
НАУКИ
НА ПЕРЕХРЕСТІ
КУЛЬТУР
І ЦИВІЛІЗАЦІЙ:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

27-28 листопада
2020

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРА

Білоцвітко, Т. А.

Несуспільні засоби комунікації викладачів як студентами в умовах
освідчено-наукових, видання від редактури face-to-face 8

Лепюк, М. І.

Місце художнього реокритику в українській документальній прозі 12

Москвич, Ю. В.

Сенсорні асоціації в поезії Ю. Іздріка 16

Петрова, Т. О.

Стійкість традицій і новаторство в українській термінографії
(50-і рр. ХІХ ст. – поч. ХХІ ст.) 20

Риманченко, А. П., Кулібаба, М. О.

Геортоніми у складі українського метеорологічного дискурсу 24

Рудюк, Д. О.

Синтагматика компонентів складного дієслівного присудка 28

Сподарець, В. І.

Празнання художнього твору 30

Черниш, А. Є.

Психоаналітичний інструментарій творчості С. Проценка 34

Шабаль, К. С.

Жанрова своєрідність роману
Олександра Михайлінти «Падіння ліхорода» 36

НАПРЯМ 2. СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

Шовкопляс, Г. Є.

Бабусин дім. До проблеми національної ідентичності в творах авторів
української зарубіжної літератури другої та третьої хвилі еміграції 40

НАПРЯМ 3. ПРОБЛЕМИ СХІДНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Шестакова, О. В.

Автоматизований семантичний аналіз як сучасний інструмент
у роботі з великими об'ємами текстів у філологічних дослідженнях
(на прикладі програми для аналізу корейського тексту) 44

БАБУСИН ДІМ. ДО ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ТВОРАХ АВТОРІВ УКРАЇНСЬКОЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДРУГОЇ ТА ТРЕТЬОЇ ХВИЛІ ЕМІГРАЦІЇ

Національну ідентичність людини найчастіше тлумачать як почуття приналежності до однієї держави або однієї нації, незалежно від свого юридичного статусу громадянства.

На вирішення проблеми національної ідентичності впливає багато чинників: зокрема, виділяють чинники мовні та культурні. Академік Агатангел Кримський пояснював своє свідоме українство у листі до Бориса Грінченка саме мовним фактором та україномовним оточенням. Кримський пише про це так: «Мусю вам призначатися, що в мені і кровинки української немає: мати моя – українська полька (дуже проста жінка), а батько-білорус (міщанського роду, вчитель географії та історії в двокласному училищі, загальнорус по пересвідченнях). Я родився і виріс на Вкраїні та й українізувався» (лист від 17 червня 1892 року) [1, с. 59]. У цьому зізнанні немає згадки про діда кримського татарина, що свого часу виїхав з Криму, осів на Волині та хрестився у православ'я. Можливо, що Кримський, який таки носив дідове прізвище, вважав на той момент цю деталь свого родоводу неважливою, бо тут для нього ключове слово є «українізувався» і факт того, що мати розмовляла українською мовою.

Вагомими чинниками національної самоідентифікації є культурні традиції родини, з якої походить людина. Вітчизняна дослідниця американської літератури Т. Н. Денисова в останньому виданні свого підручника «Історія американської літератури ХХ століття» (2012), у розділі «Українсько-американська ідентичність», після твердження, що українська діаспорна література вже не *eterraincognita*, бо вона достатньо досліджена на сьогодні, аналізує роман «Що було розказано?» («What is Told?») Аскольда Мельничука, англомовного письменника українського походження, Денисова погоджується з визначенням С. Павличко – «Він не є українським письменником в екзилі, а американським письменником українського походження, якого, однак, дуже цікавить власне походження і коріння, і який майстерно вміє зацікавити своїми «етнічними історіями» інших» [2, с. 444]. А головним висновком обох дослідниць є твердження, що роман Мельничука свідчить не стільки про інтересавтора до власного походження, скільки про гостру для письменника проблему національної самоідентифікації: «І освіта, і спосіб життя Мельничука стали вже суто американськими, хоча його ментальність, культурний набуток сформовані українським середовищем, з яким він зберігає творчі стосунки все життя» [2, с. 445].

Соціологи визначають кілька різновидів національної самоідентифікації:

«гібридна – ідентичність, яка складається з двох рівнозначних складових частин; найчастіше вона зустрічається у переселенців, які тривалий час перебувають на території іншої країни і є її громадянами (наприклад, італоамериканець, україноканадець);

етноцентрична – ідентичність, яка концентрується на перевагах (практично абсолютних) своєї етнічної самобутності;

ієрархічна (гніздова) етнічна – багатоаспектна ідентичність, яка базується на мережі груп поднорідних категорій, наприклад, особа може бути “американцем” і “католиком”; “іспанцем” і “каліфорнійцем”;

мультиідентичність – наявність у особи стійких ознак (маркерів) кількох етнічностей;

“плаваюча” – мультиетнічна ідентичність, частиннякої з домінантною силою виявляються за залежновід обставин (етнічного довкілля), у яких перебуває її носій;

розмита (розсіяна) – нечіткоартикульована (не однозначно прив’язана до тієї чи іншої етнічної спільноти) ідентичність; носіям цієї ідентичності властиві слабкі етнічні почуття й низький рівень інтOLERантності до нечленів іншої спільноти;

субідентичність – ідентичність, яка засвідчує належність її носія до групи, яка водночас входить до більш об’ємної етнічної одиниці (наприклад, “італоамериканець” є членом групи американців італійського походження);

трансектнічна – соціопсихологічний стан, коли особа ідентифікує себе з соціальною чи політичною системою (структурою), яка значно ширша за її етнічну спільноту» [5].

Схоже, що англомовні письменники українського походження другого або третього покоління мають гібридний різновид національної самоідентичності. Одним з доказів цього є багатозначна назва п’єси одного з авторів української діаспорної літератури: Роман Лепіка називає свій твір «Якби я був українським громадянином». Семантика цієї назви містить твердження, що успішний американець, правознавець і публіцист, Роман Лепіка (RayLapica) є громадянином США, а не України. Але разом з тим, Роман Лепіка – знаний автор творів з українською тематикою, зокрема, п’єси «Державна зрада» (StateTreason, 1991), присвяченій історії судового процесу над учасниками Кирило-Мефодіївського братства, п’єси, дезображеній вічний

конфлікт між митцем і владою, ментальну прірву між патріотом і катом-завойовником.

Першість чинника мови для американців українського походження у другому поколінні втрачено: свої твори з українською тематикою вони пишуть англійською. Для перекладу українською запрошується фахових перекладачів («Державну зраду» Рея Лепіки для журналу «Всесвіт» переклав М.Рябчук(«Всесвіт», 1992, № 5/6)). Народжені у Сполучених Штатах, вони розуміють мову своїх батьків і вміють розмовляти українською, але їхня повсякденна мова – англійська. Вони не впевнені у досконалому знанні української, звідси і запрошення фахових перекладачів українською.

Важливою є проблема національної ідентичності для іншої англомовної письменниці українського походження, літературознавиці Ірени Коваль-Салецької, яка присвячує дослідження цієї проблеми автобіографічний роман «Незаземлені» («Displaced. A true-life novel») (2016). Ірена Коваль також пише англійською, пише про Україну та українців, про історію власної родини. На останній сторінці твору серед «подяк» різним людям, які сприяли появи її роману, останньою є подяка чоловікові Ігорю за те, що «вірив у мою здатність перетворювати часто болісний автобіографічний матеріал на витвір мистецтва» [4, с.201]. Якщо прозовий твір (роман) написаний про Україну, про батьків як про українців, про себе як про українку, то драматургічні твори Коваль написані для українців: п'єса «Паганські святі» («Pagan Saints») (2002) написана для того, щоб головну роль у ній зіграв український актор Богдан Ступка.

Алгоритм створення книг у письменниціті самий, що і у інших діаспорних авторів її покоління: текст твору написаний англійською, перше видання також англомовне. Для підготовки україномовного видання запрошенні фахові перекладачі та редактори, яким авторка висловлює подяку.

Для геройні роману Коваль «Незаземлені» вибір українства дуже важливий, боце набуттяособистісної цілісності: «Я ні до чого не належу, я не знаю, що означає бути американкою. Бути українкою – величезний тягар. Ніхто у світі не знає, що Україна існує, усі називають мене росіянкою. Я втомилася від української історії принижень. Я хочу побачити ту міфічну Україну, якої, крім мене, ніхто не знає» [4, с.117]. Єдиною «укоріненою» людиною у романі постає батько головної геройні, український емігрант з біблійним іменем Йосип – людина, яка не може адаптуватися в Америці, яка досі тужить за карпатськими смереками, яка не приймає навіть мову нової батьківщини: «Мені п'ятьдесят років, а я каліченю англійською мовою розмовляти не можу. Скажи мені, як можна осіан вимовляти оущен, коли це безперечно океан? Ця мова не відповідає ніяким законам логіки. Все в ній нераціональне. Так саме і в цій країні. Вона викривлена. Іммігрант кожен день свого життя думає про те, як заробити гроші. Він не має часу, щоб

сміятися, вчитися чи жити» [4, с.135]. Йосип сплачує за українську «укоріненість» невдачами у новому, американському житті і навіть божевіллям. Образ Йосипа є прикладом того, як з двох частин гібридної національної ідентичності переважає українська, тоді ж як американська залишається у занепаді.

Молода авторка Юджинія Дженсен (Eugenia Jensen) з Міннеаполісу має українського коріння, лише її чоловік є американцем українського походження. Дженсену своїй п'есі «Бабусин дім» (Grandma's House) (1995) проводить, за словами Залеської-Онишкевич, «українську нитку» [3, с.403] сюжету, де головною темою є біль «пересадженої» з рідного ґрунту людини.

Дослідниця української драматургії Лариса Залеська-Онишкевич свідчить, що п'еса «написана на конкурс, проголошений Імігрантським Театральним Проектом» (1995) [3, с.404].

Героїня п'еси, яка перебирає старий мотлох на горищі бабусиного дома, є дитиною нерідної доньки українки Галини. Онука знаходить писанку, ту дивну різьблену коробочку, що залишилася після смерті її бабусі. Дівчина згадує казки і спогади бабусі. Сусідка розповідає про Галину, яка була прекрасною людиною з трохи дивними звичками. Спогади і розповіді є своєрідними «віньютками» з життя Галини, її чоловіка і трьох дітей, картини переплетені українськими піснями. Крім теми болю «пересадженої» з рідної землі у чужий ґрунтлюдини, у п'есі Дженсен, цікавою є метафора прийнятої до української родини чужої дитини. Донька Катерини, яку українка Галина взяла немовлям від померлої сусідки, насправді шукає не писанку, а своє родинне коріння, хоче відчути свій рід. Далека екзотична земля Україна нитками роду пов'язана з американською дівчиною Лі. У п'есі американської авторки знаходимо ще один варіант національної самоідентифікації - відчуття себе дитиною, яка прийнята до української родини.

Отже, для англомовних авторів української діаспорної літератури другого або третього покоління еміграції у вирішенні проблеми національної самоідентифікації спостерігаємо так звану гібридну ідентичність, яка складається «**з двох рівнозначних складових частин**; найчастіше вона зустрічається у переселенців, які тривалий час перебувають на території іншої країни і є її громадянами» [5]. Гібридний варіант національної ідентичності на передній план висуває не мовний, а культурний чинник з комплексом національних традицій, родинним оточенням, зв'язками з працьовитістю.

Список використаних джерел:

1. Кримський А.Ю. Твори у п'яти томах. Том п'ятий. Книга перша. Листи (1890-1917). Київ: «Наукова думка», 1973. С.547.

2. Тамара Денисова Історія американської літератури ХХ століття. Київ:
Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2012. С. 487.
3. Залеська-Онишкевич Лариса Українська драма 1992-2002 року. Лариса
Залеська-Онишкевич Текст і гра. Українська модерна драма. Львів :
Літопис, 2009. С. 472 .
4. Коваль Ірена Незаземлені. Роман-спогад. З англійської переклав Петро
Таращук. Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2016. С. 202.
5. Борис Явір Іскра Ідентичності. // <https://zbruc.eu/node/29060>